

Notat 1: Oversigt over karakterskalaens elementer og begreber relateret til bedømmelse

I det følgende notat beskrives centrale begreber relateret til karakterskala og karaktergivning.

Karakterskalaens elementer

1. Trin	2. Trinbeskrivelser	3. Målbeskrivelser
Trinnene har betydning for gennemsnit, for oplevelsen af forskelle og afstand, for (de)motivation (fx negative karakterer) og for muligheden af at give en undtagelseskarakter for det ekstraordinære.	Trinbeskrivelserne siger noget om, hvordan de enkelte trin skal forstås i forhold til hinanden og noget om, hvorvidt fokus er på det, den bedømte kan, eller det den bedømte ikke kan. Derimod siger beskrivelserne ikke noget om, hvad man konkret skal kunne.	Målbeskrivelser indikerer, hvorvidt man lægger vægt på at kunne sætte læringsindhold sammen på nye måder, om indholdet skal gengives, anvendes eller kritisk reflekteres osv.
Eksempel: 7-trins-skalaen består af trinnene: -3, 0, 2, 4, 7, 10 og 12.	Eksempel: Karakteren 10 i 7-trins-skalaen har trinbetegnelse "Fortrinlig" og trinbeskrivelsen "Den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler."	Eksempel: 7-trins-skalaen er fx en absolut karakterskala, hvor karakterer gives ud fra opfyldelse af de faglige mål, som findes i målbeskrivelserne for alle prøver og fag i uddannelsessektoren.

Rammerne for karaktergivning

Rammerne for karaktergivningen i Danmark er reguleret på flere niveauer, og reguleringen varierer mellem de forskellige uddannelsesniveauer. Selve karakterskalaen, dens talværdier, vejledningen i hvordan den skal bruges samt trinbeskrivelserne er reguleret i to bekendtgørelser – én for Børne- og Undervisningsministeriets område og én for Uddannelses- og Forskningsministeriets område. Bekendtgørelserne opstiller også krav til blandt andet eksamensbeviser og krav om, at der skal være målbeskrivelser for fag og uddannelseselementer. Der er derimod forskel på i hvilken grad, målbeskrivelser og prøver i øvrigt er reguleret på de forskellige uddannelsesområder.

Regulering af karaktergivningen:

	Karakterskalaens opbygning og anvendelse*:	Målbeskrivelser
Grundskolen	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet
De gymnasiale uddannelser	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet
Erhvervsuddannelser	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet	Fastsat af: • Børne- og Undervisningsministeriet • Faglige udvalg • Skolerne
Professions- og erhvervsrettede videregående uddannelser	Fastsat af: • Uddannelses- og Forskningsministeriet	Fastsat af: • Uddannelses- og Forskningsministeriet • Institutionerne
Kunstneriske og akademiske videregående uddannelser	Fastsat af: • Uddannelses- og Forskningsministeriet	Fastsat af: • Institutionerne

*Skalaens opbygning og anvendelse omfatter bl.a. skalaens talværdier, trinbeskrivelser, krav om absolut karaktergivning, beståelseskrav samt krav om målbeskrivelser. Det reguleres i karakterbekendtgørelser for de to ministerområder.

Målbeskrivelser på de forskellige uddannelsesområder

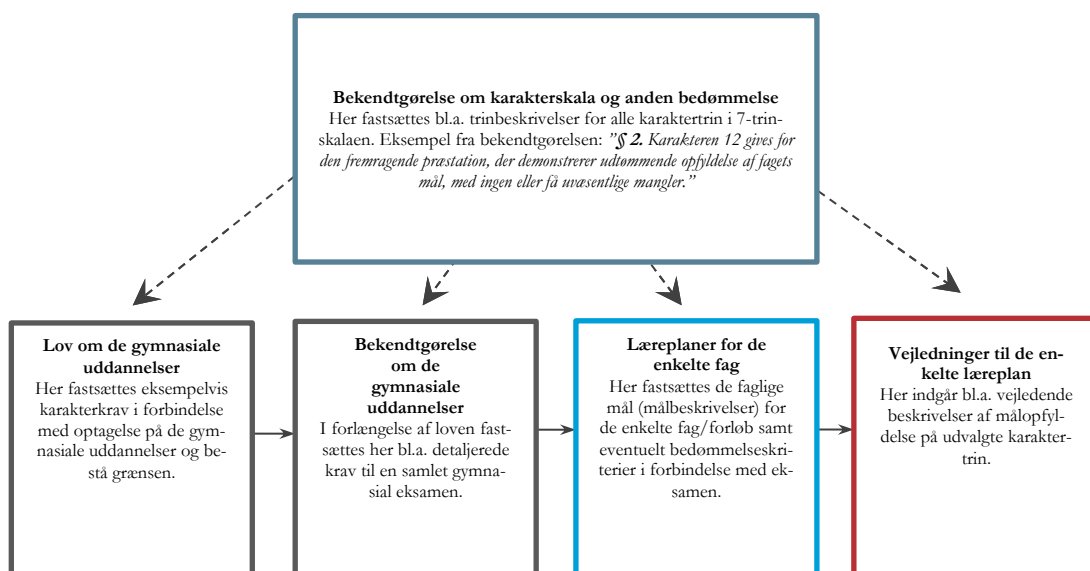
På Børne- og Undervisningsministeriets område fastsættes målbeskrivelserne som hovedregel centralt af ministeriet (for erhvervsuddannelserne i samarbejde med de faglige udvalg og skolerne).

På Uddannelses- og forskningsministeriets område er der variation i, hvor og hvordan målbeskrivelserne formuleres. På erhvervsrettede videregående uddannelser (erhvervsakademiuddannelser

og professionsbacheloruddannelser) er der formuleret målbeskrivelser i bekendtgørelser, hvilket betyder at eventuelle ændringer foretages af ministeriet i samarbejde med institutioner og interessenter. Ofte vil der for de uddannelser være tale om, at en studieordning indeholder både en national del, som indeholder fælles målbeskrivelser på tværs af uddannelsesudbud, og en lokal institutionsdel, som er udarbejdet på den enkelte uddannelsesinstitution. Målbeskrivelser på universitetsuddannelserne er udarbejdet lokalt i det faglige miljø omkring den pågældende uddannelse. Målbeskrivelser kan også være nationale i den forstand, at de fastsættes i fællesskab af repræsentanter fra de uddannelsesinstitutioner, som udbyder en given uddannelse, men uden ministeriel deltagelse.

Målbeskrivelser bliver ofte formuleret i kategorierne *viden, færdigheder og kompetencer* i overensstemmelse med Den Danske Kvalifikationsramme for Livslang Læring, der er en samlet, systematisk og niveaudelt beskrivelse af kvalifikationer, der kan erhverves inden for det danske uddannelsessystem - fra grundskoleniveau til universitetsuddannelser på højeste niveau og voksen- og efteruddannelse.

Følgende figur giver et eksempel på centralt fastsatte styredokumenter, der har berøring med karaktergivning på det gymnasiale område (Børne- og Undervisningsministeriet).

På de gymnasiale uddannelser er målbeskrivelserne nationalt centralt fastsat. Der bliver undervist med afsæt i læreplaner for de enkelte fag, hvori de forskellige faglige mål for fagene, som eleverne skal lære, står beskrevet. Børne- og Undervisningsministeriet udarbejder vejledninger til de enkelte læreplaner, der indeholder vejledende karakterbeskrivelser for karaktererne 12-7-02, som er retningslinjer for bedømmelsen af elever i både mundtlige og skriftlige prøver i hvert fag (vejledende karakterbeskrivelser).

*Eksempel på sammenhængen mellem **trin-**, **mål**, og **vejledende karakterbeskrivelser**:*

I læreplanen for dansk på stx står der om den skriftlige prøve, at bedømmelsen er en vurdering af opfyldelsen af de faglige mål med vægt på: skriftlig fremstilling, formidlingsbevidsthed, at besvare den stillede opgave og relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode. Om karakteren 7 i skriftlig dansk står der i den vejledende karakterbeskrivelse:

- Sproget er præget af sikkerhed i syntaks, præcision og sprogrigtighed, men med flere mindre væsentlige fejl.

- Fremstillingen savner i nogen grad formidlingsbevidsthed, men har i tilfredsstillende grad fokus og sammenhæng.
- Besvarelsen af den stillede opgave har flere mangler og savner i nogen grad dokumentation.
- Der demonstreres god anvendelse af i sammenhængen relevant danskfaglig indsigt, viden og metode, god brug af et danskfagligt begrebsapparat.

Absolut karaktergivning

Det fremgår af ekspertgruppens kommissorium, at ”modellerne skal repræsentere karakterskalaer, der fortsat er absolutte skalaer med eksplicite læringsmål”. Det betyder, at karaktergivning skal foretages alene ud fra en vurdering af, i hvor høj grad den enkelte faglige præstation lever op til de mål, der er fastsat for faget/uddannelsen eller prøven. For at kunne foretage en sådan vurdering af en faglig præstation er det derfor en forudsætning, at der er opstillet klare mål og vurderingskriterier.

Absolut karaktergivning er et ideal, der skal forsøges opfyldt. Det er dog kun ved helt særlige prøver (fx multiple-choiceprøver), at der kan foretages en fuldstændig absolut karaktergivning. I langt de fleste tilfælde skal det anerkendes, at karaktergivning ikke er en eksakt videnskab. I praksis vil der indgå et skøn, og dette skøn vil ofte bygge på tidligere erfaringer med elevers/studerendes præstationer. Der vil således ofte indgå et relativt element i karaktergivningen. Ved relativ karaktergivning foretages vurderingen primært ud fra en på forhånd fastlagt fordeling af karaktererne for en population fx alle elever/studerende på et givet hold eller i en klasse, og præstationen bliver således bedømt ud fra niveauet i klassen.

Karakterfordeling

Udgangspunktet for opbygningen af 7-trins-skalaen var den daværende ECTS-skala, der nu er ikke længere anbefales anvendt som oversættelsesredskab mellem nationale karakterskalaer.

ECTS-skalaen havde en forventet fordeling af karakterer for beståede præstationer (på et aggregeret niveau og over tid), der blev overført direkte til 7-trins-skalaen.

Den forventede fordeling ser således ud:

ECTS	E	D	C	B	A
Talværdi	02	4	7	10	12
Procentvis fordeling	10 %	25 %	30 %	25 %	10 %

Evalueringen af 7-trins-skalaen viser, at både grundskoleområdet og gymnasieområdet på aggregeret niveau følger denne fordeling i perioden 2007-16. Karaktergivningen på området for videregående uddannelser følger på aggregeret niveau derimod ikke den forventede fordeling i perioden. I stedet ses en generel overvægt af høje karakterer og en undervægt af de lavere karakterer (særligt skiller 4-tallet sig ud med en andel på 18 procent).

Summativ og formativ karaktergivning

Der kan opstilles to grundlæggende formål med karaktergivning; en summativ, opsummerende evaluering af elevens/den studerendes præstation og en formativ, fremadrettet evaluering af elevens/den studerendes præstation.

Summativ evaluering er en afsluttende evaluering og bedømmelse af eksaminandens faglige standpunkt ved en enkelt præstation eller ved afslutningen af et undervisningsforløb. Den summative vurdering kan ses som en dokumentation for, i hvilken grad eleven/den studerende lever op til uddannelsens niveau, hvilket kan bruges af eleven/den studerende selv som adgangsgivende til næste uddannelsesniveau og endelig til eventuelle kommende arbejdsgivere.

Ved formativ evaluering indgår karaktergivningen som et pædagogisk værktøj, der understøtter elevens/den studerendes læreproces. Karaktergivning kan kombineres med en formativ instruktion om, hvordan eleven/den studerende skal tilrettelægge sit videre arbejde for at dygtiggøre sig inden for fagets faglige målsætninger. Karakterer giver desuden eleven/den studerende en indikation på, hvor eleven/den studerende niveaumæssigt befinder sig, hvilket i nogle tilfælde kan motivere eleven/den studerende til at fremme sin præstation. Et eksempel på anvendelse af karakterer i den formative evaluering er standpunktskaraktererne i grundskolen og på de gymnasiale uddannelser. Ofte vil man pædagogisk argumentere for, at karaktergivning kun tjener som læringsfremmende værktøj, hvis karakteren ledsages af forklarende og anvisende, konstruktiv feedback.

Man taler ofte om skelnen mellem evaluering af læring (summativ evaluering) og evaluering *for* læring (formativ evaluering). Summativ og formativ evaluering er altså to forskellige formål med en evaluering og ikke aspekter ved selve de data, der bliver indsamlet som led i en evaluering (Tougaard, Sølberg, & Marckmann, 2019).

Lineær og progressiv skala

Begreberne lineær og progressiv skala er kun relevante i situationer, hvor der foretages gennemsnitsberegning. Det bærende princip ved en lineær skala er, at en karakter 1 under et givet gennemsnit opvejes af en karakter 1 over dette gennemsnit. 13-skalaen er et eksempel på en næsten lineær skala. De ikke-lineære spring i skalaens yderpunkter, 00, 03 og 13, gør, at skalaen ikke er fuldstændig lineær, men at den dog i de fleste situationer fremtræder som en lineær skala.

Det bærende princip i en anden dansk progressiv skala, Ørstedes skala, er, at der kræves to karakterer hver 1 over et givet gennemsnit for at opveje en enkelt karakter 1 under dette gennemsnit. Der har således også i de tidligere danske karakterskalaer været indbygget spring/progression. Den Ørsted-ske skala straffer lavere karakterer hårdere, end den belønner de høje. 13-skalaen straffer/belønner ekstreme karakterer i toppen og bunden af skalaen ved de ikke-lineære spring i yderpunkterne.

7-trins-skalaen adskiller sig som progressiv skala fra de andre ved, at springene er placeret omkring den midterste karakter, og dermed devalueres karaktererne 4 og 7 i forhold til de umiddelbart højere karakterer, når der skal regnes gennemsnit. Således giver to 10-taller et højere gennemsnit end et 7-tal og et 12-tal.

Litteraturliste til notatet

Tougaard, S., Sølberg, J. & Marckmann B. (2019). *Evalueringstilgange i naturfag i grundskolen*. København: Naturfagernes evaluerings-og udviklingscenter.